

Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Kullandıkları Filmlerin Eğitsel Açıdan İncelenmesi: Charlie ve Çikolata Fabrikası

The Educational Examination of the Films Used by Teachers in Social Studies Lesson: Charlie and the Chocolate Factory

Yaşar Çelik¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Temel Eğitim ABD, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye, ycelik@omu.edu.tr

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi (Received Date)

08.09.2021

Kabul Tarihi (Accepted Date)

10.11.2021

*Sorumlu Yazar

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi,
Kurupelit/Samsun
ycelik@omu.edu.tr

Öz: Eğitimde belirlenen amaçlara ulaşabilmek için çeşitli öğretim materyallerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlardan biri de eğitici filmlerdir. Eğitici filmler, okulda gerçekleştirilen öğrenmeleri desteklemek amacıyla, dersin amaç ve kazanımlarına uygun olarak belirlenmektedir. Eğitici filmlerin, ders materyali olarak kullanılabilir özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde eğitsel amaçlı en çok kullandıkları "Charlie ve Çikolata Fabrikası" filminin, MEB tarafından belirlenen kriterlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Filmin incelenmesinde nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni ve doküman analizi yöntemi; elde edilen verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 45 sınıf öğretmeni, sosyal bilgiler derslerinde en çok "Charlie ve Çikolata Fabrikası" filmini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu film, MEB tarafından belirlenen "Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları İle Bunlara Ait E-İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler Ve Açıklamaları" adlı kriterlere göre incelenmiştir. İnceleme sonucunda filmin eşitlik, insan hakları ve ayrımcılığı reddetme gibi ilkelere uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca aile, sabır, eşitlik, dürüstlük ve boş zamanı etkili değerlendirme gibi niteliklerin kazandırılması bakımından öğretim programının amaçlarına da uygun olduğu belirlenmiştir. Filmdeki görseller, ışıklandırma, anlaşılır olma, merak uyandırma ve renklendirme bakımından uygun özellikler taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler dersi, eğitici filmler, Charlie ve çikolata fabrikası, film incelemesi

Abstract: To achieve the goals in education, the various teaching materials are needed. One of them is educational films. The educational films are important to the aims of the lesson and these supports the learning at school. Educational films must have features that can be used as course material. This research, aimed to examine the movie "Charlie and the Chocolate Factory", frequently advised by teachers for educational purposes in social studies lesson, according to the criteria determined by the Ministry of Education. The phenomenology design and document analysis method were used in the examination of the film. The data collected from the teachers are analyzed with the content analysis. 45 elementary school teachers who participated in the research stated that they mostly preferred the movie "Charlie and the Chocolate Factory" in their social studies lessons. This film has been examined according to the criteria named "Draft Textbook and Education Tools and Criteria to be the Basis of Evaluation in the Examination of E-Contents and Their Explanations" decided by the Ministry of Education. As a result of the examination, determined that the film complies with the principles such as equality, human rights and rejection of discrimination. The film supports the aims of the curriculum in acquiring qualities such as family, patience, equality, honesty and effective use of leisure time. The visuals in the film have suitable features in terms of lighting, clarity, arousing curiosity and coloring.

Keywords: Social studies lesson, film, educational films, Charlie and the chocolate factory, movie review

Çelik, Y. (2022). Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin kullandıkları filmlerin eğitsel açıdan incelenmesi: Charlie ve Çikolata Fabrikası. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.24(2), 208-217. <https://doi.org/10.17556/erziefd.992598>

Giriş

Bilim ve teknolojinin baş döndürücü bir hızla geliştiği çağımızda eğitim öğretim faaliyetleri de bu gelişmelerden payını almış ve almaya devam etmektedir. Bu bağlamda geleneksel öğretim yaklaşımları da yerini yeni yaklaşımlara ve teknolojilere bırakmaktadır. Eğitimin, bireyleri yaşama hazırlama, becerilerinin ve yeteneklerinin farkında olma, temel yaşam becerilerine sahip olmalarını sağlama gibi amaçları bulunmaktadır (Kristjansson, 2017; Samancı ve Ocağcı, 2017). Bu amaca ulaşmak için öğrencilerin özellikleri, öğretmenlerin yeterlikleri, konu özellikleri ve öğretim materyallerinin eşgüdümlü bir şekilde ve bir program çerçevesinde tasarlanması gerekmektedir (Andersen, 2018). Günümüzde teknolojik imkanların artması ile birlikte, daha önce yazılı olan birçok esere hareket ses, görüntü, renklendirme ve canlandırma gibi özellikler katılarak farklı bir boyut kazanmasına imkân sağlanmıştır (Biletskyi vd., 2019). Film/video şeklinde ortaya çıkan bu materyaller,

bireylerin birden fazla duyusunu harekete geçirmesi nedeniyle öğrencilerin daha fazla ilgisini çekmektedir (Gevher ve Aksun, 2020). Böylece bilişsel, duyuşsal ve devinsel öğrenmelerin gerçekleşmesi kolaylaşmaktadır (Swari, 2020; Yakar, 2013).

Bireylerde istedik davranışların, kendi yaşantılarıyla gerçekleştirilmesini amaçlayan eğitim ortamlarında, teknolojinin getirdiği yeniliklerden olan filmlerin eğitsel amaçlı kullanılması önem taşımaktadır (Hamarat vd., 2015; Karalar ve Sidekli, 2017; MEB, 2012). Çünkü eğitimin sınıf ortamıyla, geleneksel eğitim araç ve yöntemleriyle sınırlandırılması uygun görülmemektedir. Bu bakımdan eğitimin sınıf içinde olduğu kadar, sınıf dışında, sosyal ortamlarda, aile içerisinde ve bireysel çalışmalarla da sürdürülebilir olması önem arz etmektedir (Berber vd., 2019).

Eğitsel amaçlı hazırlanan filmler, bireylere belirli tutum ve davranışların kazandırılmasını desteklemektedir (Ünal, 2020). Eğitim materyali niteliği taşıyan filmler, öğretim

programı uygulanırken kazanımların kazandırılmasında yardımcı ve destekleyici eğitim aracı olarak kullanılabilir (Sonzogni, 2019). Böylece örgün eğitim sürecinde, elde edilen kazanımların pekiştirilmesi ve farklı duyuşsal özellikleri harekete geçirilerek, bireyin zihninde canlandırılması ve günlük yaşamla ilişkilendirilmesi ve kazanımların kalıcılığının artmasına katkı sağlayacaktır (Topal vd., 2020). Bu filmlerin, öğrencilerin özelliklerine, konunun özelliklerine ve sosyo-kültürel özelliklere uygun olması gerekmektedir.

İnternet ağının, teknolojik araçların hızlı bir şekilde geliştiği günümüzde filmlere ulaşma ve filmlerin eğitsel amaçlı olarak kullanılması daha kolay hale gelmiştir (Wager vd., 2018). Sosyal bilgiler eğitiminde eğitsel amaçlı kullanılan filmler, öğrencilerde görme ve işitme gibi çeşitli duyuların eğitim sürecinde aktif olmasını sağlamaktadır (Michel vd., 2007). Filmlerin kullanılması, öğrencilerin derslerde öğrendikleri soyut kavramların somutlaştırılmasına katkı sağlamakta ve bilginin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Filmler, renkli ve hareketli olması nedeniyle dikkatin konuya odaklanmasını kolaylaştırmaktadır (Biletskiy, vd., 2019; Karakuş, 2016). Filmler aynı zamanda belirli bir öğrenme ortamına bağlı kalmaksızın, bireylerin istedikleri zaman izleyebilecekleri bir özelliğe sahiptir. Sosyal bilgiler dersinde filmlerin etkili bir şekilde kullanılması ön hazırlık, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin işletilmesini gerektirmektedir (Ho vd., 2017). Bu kapsamda öncelikle dersin ya da konunun amaçlarına uygun özelliklere sahip filmin belirlenmesi ve filmin izlenmesi, sonrasında ise filmde geçen olayların ve filmin eğitsel amacına uygun şekilde sınıf ortamında tartışılmasına yer verilmelidir.

Sosyal bilgiler eğitiminde filmlerin kullanılması öğrencilerde yaratıcı düşünme, anlama, ilişki kurma, empati yapma, yaşamla ilişkilendirme, eleştirel düşünme, sosyal ilişkiler geliştirme ve problem çözme gibi becerilerin gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır (Biletskiy vd., 2019; Stoddard ve Marcus, 2017; Swari, 2020). Bu bakımdan eğitim öğretim süreçlerinde, konu özelliklerine uygun filmlerin kullanılması tavsiye edilmektedir. Yapılan araştırmalarda filmlerin eğitim sürecinde kullanılmasının öğrencilerin konuyu anlamalarına, beceri ve kazanımlara sahip olmalarına ve öğrenmelerin kalıcılığının artmasına, konunun somutlaştırılmasına, öğrencilerin birden fazla duyusunun öğrenme sürecinde aktif olmasına, öğrencilerin öğrenme sorumluluğu üstlenmelerine katkı sağladığı belirtilmektedir (Fedorov vd., 2018; Gutiérrez, 2018; Stoddard ve Marcus, 2017; Yakar, 2013). Bununla birlikte filmlerin belirlenmesindeki zorluklar, filmin izlenmesinin zaman alması, öğrenci seviyesine uygun filmlerin belirlenmesi, filmlerde meydana gelebilecek olası olumsuz örnek teşkil edebilecek durumlar filmlerin kullanılmasının sınırlılıkları olarak görülmektedir. Literatürde film/videolarla yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı filmlerin eğitim amaçlı kullanılmasının yararları (Berber vd., 2019; Gevher ve Aksun, 2020; Gutiérrez, 2018; Leeds vd., 2017; Michel vd., 2007; Topal vd., 2020; Swari, 2020); bir kısmı eğitimde çizgi filmlerin kullanımı (Wager vd., 2018) konusunda yapılmıştır. Bunlardan Gutiérrez (2018) ve Sonzogni (2019) Charlie ve Çikolata Fabrikası filmini eğitsel açıdan değerlendiren bir çalışma, Swari (2020) ise Charlie ve

Çikolata Fabrikası filminin karakter eğitimi yönünden önemini ele alan bir çalışma yapmışlardır. Görüşüne başvuruş öğretmenler tarafından sosyal bilgiler derslerinde bu filmin en çok tercih edilen film olmasına karşın, yurt içinde bu filmle ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde öğretmenler tarafından en çok kullanılan "Charlie ve Çikolata Fabrikası" filminin Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019) tarafından belirlenen e-içeriklerin incelenmesinde esas alınacak kriterler" bağlamında incelenmesi amaçlanmış ve bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde öğrencilere sıklıkla izlettikleri/tavsiye ettikleri Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin;

1. Anayasa, kanunlar ve ilgili mevzuat açısından uygunluk durumu nedir?
2. Bilimsel yeterlik açısından uygunluk durumu nedir?
3. Sosyal bilgiler öğretim programındaki hedef ve kazanımları kazandırma yönünden uygunluk durumu nedir?
4. Görsel ve içerik tasarımı yönünden öğrenmeyi destekleme ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluk durumu nedir?

Yöntem

Araştırmannın Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (Fenomenoloji) deseni ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu desen yabancı olmadığımız ancak tam olarak kavrayamadığımız olguları araştırmak amacıyla kullanılmaktadır. Doküman analizi ise belge, film, video, görüşme kaydı, görüntü gibi yazılı ya da görsel materyallerin belirli kriterlere göre analiz edilmesini ifade eden araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Doküman analizinin uygulanmasında içeriğin belirlenmesi, temaların oluşturulması, değerlendirme kriterlerinin oluşturulması/belirlenmesi, analiz, değerlendirme ve raporlama süreçleri uygulanmaktadır (Mohajan, 2018).

Araştırma Süreci

Araştırmanın uygulanmasında öncelikle 26.02.2021 tarihinde 2021/179 no'lu etik kurul izni alınmıştır. Araştırma izni sonrasında Samsun il merkezindeki ilkokullarda görev yapan 45 sınıf öğretmenine, sosyal bilgiler dersi kapsamında 4. sınıf öğrencilerine en çok izlemelerini tavsiye ettikleri/izlettikleri eğitsel filmlerin hangileri olduğu sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlardan yola çıkılarak araştırmada incelenecek film belirlenmiştir.

Öğretmenlerin "Derslerde en fazla kullandığınız ya da öğrencilerinize izlemelerini tavsiye ettiğiniz film/videolardan 3'ünü yazabilir misiniz?" sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1'e bakıldığında sınıf öğretmenlerinin ders kapsamında öğrencilere sırasıyla "Charlie ve Çikolata Fabrikası (Charlie and the Chocolate Factory), Doğal Afetler, Kurtuluş Savaşı, XXX Şehir Tanıtımı, Mehmet Akif Ersoy, İstanbul'un Fethi Çizgi Film, Kayıp Balık Nemo, Kurtuluş Savaşı Günlükleri, Fetih 1453, Anadolu Uygarlıkları, Dersimiz Atatürk, Muhteşem Yüzyıl, İlk Türk İslâm Bilginleri, Muhteşem Türkler" filmlerini kullandıkları/tavsiye ettikleri anlaşılmaktadır. Bu filmlerden en çok "Charlie ve

Çikolata Fabrikası (Charlie and the Chocolate Factory)” filminin tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 1. Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler derslerinde izlettikleri/tavsiye ettikleri filmler

Film Adı	Frekans	Yüzde
1. Charlie ve Çikolata Fabrikası (Charlie and the Chocolate Factory)	32	12,9
2. Doğal Afetler	28	10,3
3. Kurtuluş Savaşı	25	9,2
4. XXX Şehir Tanıtımı	25	9,2
5. Mehmet Akif Ersoy	24	8,8
6. İstanbul'un Fethi Çizgi Film	21	7,7
7. Kayıp Balık Nemo	19	7,0
8. Kurtuluş Savaşı Günlükleri	19	7,0
9. Fetih 1453	18	6,6
10. Anadolu uygarlıkları	17	6,3
11. Dersimiz Atatürk	16	5,9
12. Muhteşem Yüzyıl	12	4,4
13. İlk Türk İslâm Bilginleri	7	2,6
14. Muhteşem Türkler	6	2,2

Filmin Tanıtımı

Araştırmanın konusunu oluşturan Charlie ve Çikolata Fabrikası, 1964 yılında ABD’de yayımlanmış bir romandır. İlgi gömesi nedeniyle farklı dillere çevirisi yapılmıştır. Romanın yazılmasında, İngiltere’de iki farklı çikolata fabrikasının birbirinin sırlarını öğrenmek için casuslar kullanmaları etkili olmuştur. Romanın sahip olduğu eğitsel özellikler ve içerdiği mesajlar nedeniyle, ilk olarak 1971 yılında filme dönüştürülmüştür. Gelişen teknolojik imkanlara bağlı olarak meydana gelen teknik imkanlar filmin 2005 yılında yeniden çekilmesini sağlamıştır. Filmin süresi 115 dakikadır. Filmde aile, doğruluk, kanaat, sabır, hırs, tv izleme gibi durumlara ilişkin değerler öne çıkarılmıştır.

Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin özeti ve filmde geçen kahramanların özellikleri şu şekildedir: “Charlie’nin ailesi fakir ve geçimlerini zor sağlamaktadır. Babasının çalıştığı fabrikanın modernize edilme sürecine girmesi nedeniyle babası işsiz kalır. Charlie, anne-babası, büyükanne ve büyük babası ile birlikte aynı evde yaşarlar. Charlie’nin babasının işsiz kaldığı gece çikolata fabrikası tarafından sokaklara ilan yapıştırılır. İlânda, çikolata fabrikasının sahibi olan Willy Wonka, çikolatalar içinde saklı bulunan altın biletleri bulan 5 çocuğun fabrikasını ziyaret etmesine izin vereceğini ve bunlardan birinin de hayallerinin ötesinde bir ödül alacağını duyurur. Bu biletler dünyanın farklı bölgelerinden 4 çocuğa ve son olarak da Charlie’ye çıkmıştır. Fabrika ziyareti aslında çocukların fabrikada kalmaları için bir sınavdır. Ancak diğer çocuklar aç gözlülük, hırs, saygısız olma gibi olumsuz davranışları nedeniyle elenirler. Son olarak fabrika gezisinde Charlie ve dedesi kalır. Wonka, Charlie’ye fabrikada çalışma teklifi sunar ancak ailesinden ayrılması gerektiğini söyler. Charlie bu teklifi kabul etmez. Wonka’nın işleri bozulur ve iflas etmeye başlar, Charlie’nin babası ise iyi bir iş bulmuş çalışmaktadır. Ailenin önemli ve değerli olduğunun farkına varan Wonka, Charlie ile birlikte, Charlie’nin ailesini ziyaret ederler. Daha sonra uzun yıllar babasını hiç ziyaret etmeyen Wonka ile birlikte Wonka’nın babasına giderler. Wonka, Charlie’ye ailesiyle birlikte fabrikada çalışmayı teklif eder ve Charlie ve

ailesi bu teklifi kabul ederler. Sonunda, Wonka tüm fabrikayı ona ve ailesine hediye eder, böylece yoksullukları sona ermiş olur.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için Samsun il merkezinde görev yapmakta olan 4. sınıf öğretmenlerine anket uygulanmıştır. Anket formunda öğretmenlerden “Derslerde en fazla kullandıkları ya da öğrencilerine izlemelerini tavsiye ettikleri film/videolardan 3’ünü yazmaları istenmiştir. Anketler elektronik olarak, google anket formları ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin araştırmaya dahil edilmesinde gönüllülük ilkesine dikkat edilmiş, bu kapsamda ulaşılabilen sınıf öğretmenleri araştırmaya dahil edilerek görüşleri alınmıştır. Araştırmada öğretmenlerce öğrencilere izletilmesi en çok tercih edilen ve tavsiye edilen Charlie ve Çikolata Fabrikası Filminin eğitsel açıdan incelenmesine karar verilmiştir.

Veri toplama sürecinde film, araştırmacı tarafından izlenerek, önceden belirlenmiş kriterler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Değerlendirmede kullanılan kriterler anayasa ve mevzuata uygunluk (10 kriter), bilimsel yeterlik (7 kriter), içeriğin eğitim öğretim programlarına uygunluğu (15 kriter) ve görsel tasarım özellikleri (16 kriter) şeklindedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada ele alınan Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin incelenmesine karar verilmesinde, öğretmenlerin anket sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımları dikkate alınmıştır. İncelenecek filmin belirlenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz, filmin incelenmesinde ise doküman analizi ve içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda özetlenir ve yorumlanır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). İçerik analizi, elde edilen verilerin derinliğine analiz edilmesini, önceden belirlenmeyen temaların ve ayrıntıların ortaya çıkarılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Doküman inceleme, araştırmanın konusu ile ilgili bilgileri içeren materyalleri analiz etmek amacıyla yapılır. Bu materyaller yazılı materyaller olabileceği gibi konuyla ilgili çeşitli film, video veya fotoğraflar da olabilir (Cansız-Aktaş, 2019).

Araştırmada “Charlie ve Çikolata Fabrikası” filminin incelenmesinde, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2019 yılında belirlenmiş olan “e-içeriklerin değerlendirilmesinde esas alınacak kriterler” dikkate alınmıştır. Bu kriterler genel olarak materyallerin “Anayasa ve mevzuata uygunluk, bilimsel yeterlik, içeriğin eğitim öğretim programlarına uygunluğu ve kazanımları karşılama yeterliği, görsel tasarım özellikleri” bakımından analiz edilmiştir. Nitel araştırmaların güvenilirliği açısından birden çok araştırmacının verilerle ilgili yaptıkları kodlamalar arasındaki kararlılığa bakılmaktadır (Creswell, 2013). Kriterlerin uygunluğunun belirlenmesinde puanlanma uygun değil (1), kısmen uygun (2), uygun (3) olarak puanlanmıştır. Bu bağlamda araştırmacı haricinde farklı bir uzman tarafından da aynı kriterlere göre film izlenerek analiz edilmiş ardından belirlenen kodlarla ilgili uyum yüzdesi (Güvenirlilik = Görüş birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)x100 formülü kullanılarak) hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Uyum Yüzdesi yaklaşık 0,91 olarak tespit edilmiştir. Güvenirlilik açısından

uyuşum yüzdesinin 0,70'ten yüksek olması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bulgular

Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin anayasa, kanunlar ve ilgili mevzuata uygunluk açısından durumu

Ders materyallerinin anayasa, kanunlar ve ilgili mevzuat açısından değerlendirilmesinde eşitlik, insan haklarına uygunluk, ayrımcılığı reddetme, milli eğitimin genel amaçlarına uygunluk, toplumsal değer yargılarına uygunluk, korku, şiddet, hakaret ve meslek gruplarını dışlama gibi olumsuz durumlar barındırmama gibi özellikler taşıması gerekmektedir. Filmin bu kriterlere uygunluk durumu Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Filmin anayasa, kanunlar ve ilgili mevzuata uygunluğuna ilişkin araştırmacı ve uzman görüşleri

Anayasa, Kanunlar ve İlgili Mevzuat Açısından Uygunluk Kriterleri	Araştırmacı	Uzman
1. Eşitlik ilkesine uygun olması	Uygun	Uygun
2. Bireysel hak ve özgürlükleri içermesi	Uygun	Uygun
3. Karakterlerde cinsiyetin eşit dağılımı	Uygun	Uygun
4. Aşağılama, aşırı yüceltme vb. uç ifadeleri içermemesi	Uygun	Uygun
5. Toplumdaki bir kesimin, siyasi görüşünü, düşünce biçimini aşağılayıcı veya ön yargı oluşturabilecek anlatımlar içermemesi	Uygun	Uygun
6. Toplumsal barışa uygun olması	Uygun	Uygun
7. Din ve vicdan hürriyetine uygun olması	Uygun	Uygun
8. Korku, şiddet, hakaret, aşağılama; cinsel içerikli öge, mesaj ve ima içermemesi	Uygun	Uygun
9. Olumsuz örnek oluşturabilecek görsel öğeler içermemesi	Uygun	Uygun
10. Haksız rekabet içermemesi	Uygun	Uygun
Toplam	30	30

Tablo 1 incelendiğinde filmin anayasa, kanunlar ve ilgili mevzuata açısından uygunluk kriterlerine göre araştırmacı ve uzman görüşlerinin uyumlu olduğu görülmektedir.

Charlie ve Çikolata Fabrikası filmi, bu özelliklere göre incelendiğinde eşitlik, insan hakları ve ayrımcılığı reddetme ilkelerine uygun olduğu görülmektedir. Bu durum filmde, piyasada bulunan çikolatalardan 5 tanesinin içerisindeki altın bileti bulan çocukların, çikolata fabrikasını ziyaret etmeyi hak kazanacak kişiler olarak belirlenmesi ile açıklanabilir. Bu seçimde herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın ülkenin herhangi bir bölgesinde ve herhangi bir kişinin altın bileti bulması yeterli olmaktadır. Dolayısıyla bütün çocukların çikolata fabrikasını ziyaret etmek için eşit şartlara sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca altın bileti bulan ve fabrikaya ziyaret hakkı kazanan dört çocuktan ikisi kız, ikisi erkektir. Bu durum çocuklarda cinsiyet eşitliği algısının desteklenmesi bakımından önemlidir. Filmin herhangi bir sahnesinde korku, şiddet ve hakaret içeren bir durum bulunmamaktadır. Yalnızca çocukların fabrika ziyaretinden elenme sürecinde, beklenmeyen olaylar meydana gelerek kişilerde heyecan ve şaşkınlığa neden olmaktadır. Örneğin, çikolata yemeyi çok seven Augustus adındaki çocuk, fabrikada dolaşırken bütün çikolataların tadına bakar ve sonunda çikolata nehrinde akan çikolatayı tatmaya karar verdiğinde nehre düşer ancak fabrikanın çalışanları tarafından eğlenceli bir şekilde kurtarılır.

Milli eğitimin genel amaçları ve toplumsal değer yargıları bakımından incelendiğinde, filmin bireylerde sabır, doğruluk, saygı, eşitlik, aile bütünlüğü, kanaatkar olma, boş zamanları

değerlendirme gibi değerlere yer verdiği görülmektedir. Örneğin filmde yarışmayı kazanan Charlie'nin fabrikada kalmasını isteyen Wonka'nın teklifini, kendisi için çok değerli ve reddedilmesi zor bir teklif olsa da ailesinden ayrılmak istemediğini belirterek kabul etmemiştir. Bu durum Wonka'nın da kendi ailesini düşünmesine neden olmuş, küçük yaşta ayrıldığı ve uzun yıllar görüşmediği babasını ziyaret etmiştir. Sonunda Charlie, ailesi ile birlikte fabrikada çalışmaya başlamıştır. Filmde geçen bu değerler aynı zamanda Millî Eğitim Bakanlığı'nın bireylere kazandırmayı amaçladığı temel değerler arasında yer almaktadır.

Filmde, fabrikaya gelerek yarışmaya katılan çocukların elenmeleri aşamalarında heyecanlı anlar bulunsa da, bu durum çocuklarda korkuya neden olmamakta ve hakaret içeren tutum ve davranışlar bulunmamaktadır. Yarışmaya katılan çocukların aileleri farklı meslek gruplarında çalışmakta ve Charlie'nin ailesi dışında diğer çocukların aileleri varlıklı ve zengin ailelerden meydana gelmektedir. Ancak filmde, ailelerin meslekleri ile ilgili ayrımcılık içeren olumsuz özellikler bulunmamaktadır.

Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin bilimsel yeterlik açısından durumu

Ders materyallerinin sahip olması gereken temel niteliklerden biri de sunulan mesajların bilimsel olarak yeterli olması durumudur. Bu durumda ders materyallerinin anlaşılabilir olması, anlam belirsizliği içermemesi, ekonomik olması, içerdiği bilgilerin güncel ve eksiksiz olması, açıklamaların yeterli ve etkinliklerin tartışmasız olması, içerikte çelişkili ifadelerin bulunmaması ve görsellerin orantılı olması gerekmektedir. Filmin bu kriterlere uygunluk durumu Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Filmin bilimsel yeterlik yönünden uygunluğuna ilişkin araştırmacı ve uzman görüşleri

Bilimsel Yeterlik Açısından Uygunluk Kriterleri	Araştırmacı	Uzman
1. İçeriğin anlaşılır olması	Uygun	Kısmen Uygun
2. Açıklama, örnekler, gösterimler ve etkinliklerin tartışmaya yol açmayacak şekilde, net ve işlenen konu ile ilişkili olması	Uygun	Uygun
3. Ekonomik olması	Uygun	Kısmen Uygun
4. İçeriğin doğru, geçerli ve güvenilir kaynaklara dayandırılması	Uygun	Kısmen Uygun
5. Kişisel yorum ve görüşü içermemesi	Uygun	Uygun
6. Kavram yanlışlarını giderici uyarı ve açıklamalara yer vermesi	Kısmen Uygun	Kısmen Uygun
7. Çelişkili ifadeler bulunmaması	Uygun	Uygun
Toplam	20	17

Tablo 3 incelendiğinde filmin bilimsel yeterlik kriterlerine göre araştırmacı ve uzman görüşlerinin uyumlu olduğu görülmektedir.

Charlie ve Çikolata Fabrikası filminde sunulan mesajlar izleyiciler tarafından rahatlıkla anlaşılabilir özellikte sahiptir. Örneğin çikolata fabrikasını ziyaret etmeye hak kazanacak olan çocukların belirlenmesinde yalnızca altın bileti bulmanın kriter olarak belirlenmesi, içerisinde altın biletle bulunan çikolataya herkesin erişim imkanının bulunması eşitlik ilkesinin vurgulandığını göstermektedir. Ayrıca ülkenin çeşitli bölgelerinden fabrikaya gelen çocukların belirgin özelliklerinin bulunması (açgözlü, hırslı ve sabırsız olma gibi) ve fabrikada kalma yarışmasında bu özelliklerin vurgulanarak, farklı aşamalarda çocukların yarışmadan

elenmeleri mesajların açıkça vurgulandığını göstermektedir. Örneğin yarışmadaki karakterlerden biri olan Augustus Gloop, açgözlü bir karaktere sahiptir ve fabrikada çikolata nehrine düşerek yarışmadan elenmiştir.

Ders materyali olarak filme internet ağı ve bilgisayar/tablet/telefon gibi teknolojik araçların bulunduğu her ortamdan erişim sağlanabilmektedir. Filme erişimde herhangi bir ekstra maliyet bulunmamaktadır. Bu bakımdan ekonomiklik özelliğine sahip olduğu söylenebilir. Aynı zamanda film izleyicilere sunduğu mesajlar bakımından güncellik özelliği taşımaktadır. Filmde anlatılmak istenen aile, sabır, eşitlik, dürüstlük ve boş zamanı etkili değerlendirme gibi durumlar, öğretim programlarında bireylere kazandırılması amaçlanan güncel nitelikler arasında yer almaktadır.

Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin Sosyal bilgiler öğretim programındaki hedef ve kazanımları kazandırma yönünden uygunluk durumu

Ders materyallerinin sahip olması gereken özelliklerden biri de MEB tarafından belirlenmiş olan kazanım ve kriterlere uygunluktur. Bu bağlamda materyallerde dersin amacı ve kazanımlara uygun olma, öğrencilerin seviyesine uygunluk, disiplinler arası ilişkilendirme, aşamalılık, öğrencilerin öğrenmelerini destekleme, bilinmeyen sözcük ve kavramlar içermeme, görsellerin uygun ve anlaşılabilir olması, konuya hazırlık ya da pekiştirme gibi özelliklere sahip olma, olumsuz örnek teşkil edebilecek durumların bulunmaması gibi özelliklerin bulunması gerekmektedir. Ayrıca materyallerde öğretim programında yer alan kök değerlere (sorumluluk, vatanseverlik, adalet, dürüstlük, dostluk, sabır, saygı, sevgi, özdenetim ve yardımseverlik) uygunluk, bilgiye erişim, yetkinlik, üretme, öğrenmeyi öğrenmeye destek olma gibi özelliklere sahip olmalıdır. Filmin bu kriterlere uygunluk durumu Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde filmin öğretim programındaki hedef ve kazanımları kazandırma yönünden uygunluk kriterlerine göre araştırmacı ve uzman görüşlerinin uyumlu olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersinin genel amaçları incelendiğinde sorumluluklarını yerine getiren, haklarını ve sorumluluklarını bilen ve kullanan, ülkenin sosyal ve kültürel özelliklerinin farkına vararak yaşatmaya istekli olan, hukuk kurallarının gerekliliğini ve herkesin hukuk önünde eşit olduğunun farkında olan, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesini amaçlayan, çevre duyarlılığına sahip, temel ekonomik kavramların farkında olan, eleştirel düşünme becerisine sahip, sorgulayan, demokrasi ve laiklik gibi kavramların farkında olan, temel iletişim becerileri gelişmiş, evrensel değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Charlie ve Çikolata Fabrikası filmi, derslerine sunduğu mesajlar bakımından sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına uygun olduğu söylenebilir. Çünkü filmdeki çocuk karakterlerin öne çıkan özellikleri, evrensel değerler olarak nitelendirilen sabırlı olma, saygı, sevgi, açgözlü olmama ve aile değerlerini yansıtmaktadır. Ayrıca filmdeki çocuk karakterlerin, yarışmaya başlamadan önce eşit şartlara sahip olması, yarışma süresince ise sahip oldukları olumsuz özelliklerden dolayı yarışmanın dışında kalmaları, izleyicilerin neden sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirmeler yapmalarını ve ilişki kurmalarını sağlamaktadır.

Tablo 4. Filmin öğretim programındaki hedef ve kazanımları kazandırmaya uygunluğuna ilişkin araştırmacı ve uzman görüşleri

Öğretim Programındaki Hedef Ve Kazanımları Kazandırma Yönünden Uygunluk Kriterleri	Araştırmacı	Uzman
1. Görsellerde kullanılan öğelerin aslına uygun ve hatasız olması	Uygun	Kısmen Uygun
2. Konuların işlenişinde düzenlilik olması	Uygun	Uygun
3. Konunun günlük hayatla ilişkili olması	Uygun	Uygun
4. Bağımsız öğrenmeye fırsat vermesi	Kısmen Uygun	Kısmen Uygun
5. İçeriğin öğrencinin dikkatini çekecek ve motive edecek nitelikte verilmesi	Uygun	Uygun
6. Değişik öğrenme stratejileri ve stillerini kullanmaya fırsat tanınması	Uygun	Uygun
7. Kazanım dışı ayrıntı barındırmaması	Uygun	Kısmen Uygun
8. Her türlü olumsuz örnekten arındırılmış olması	Uygun	Uygun
9. Öğrencinin seviyesine uygun olması	Uygun	Uygun
10. Verilmek istenen mesajla görsellerin çelişmemesi	Uygun	Uygun
11. Dil ve anlatım kurallarına uygun olması	Uygun	Uygun
12. Gereksiz terim, argo, jargon ve yöresel kullanımlar içermemesi	Uygun	Uygun
13. Anlatımın tartışmalı değil, tek bir yargıyı ifade etmesi	Uygun	Kısmen Uygun
14. Kök değerlerle çelişki oluşturacak öğelere yer verilmemesi	Uygun	Uygun
15. Kazanımları karşılayacak nitelikte olması	Uygun	Uygun
Toplam	44	41

Filmde izleyicilerin anlamasını zorlaştıracak sözcük ve kavramlar bulunmamaktadır. Kullanılan ifadeler açık, net ve sade olarak sunulmaktadır. Bu bakımdan izleyicileri kullanan sözcükleri anlamasını kolaylaştırmakta ve filmde karmaşasının ortaya çıkmasına önlemektedir. Ayrıca filmde, karakterlerin olumsuz özellikleri aşamalı olarak öne çıkarılmakta ve doğru olmadığı vurgulanarak fabrikada kalabilme şansını kaybetmektedirler. Bu durum, çocukların fabrikayı gezerken aynı zamanda bir yarışma içerisinde olmaları ve önce aç gözlü karaktere sahip olan çocuğun, daha sonra hırslı karaktere sahip olan çocuğun ayrı sahnelerde yarışmadan elenmesi, olayların izleyiciler tarafından anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Filmde vurgulanan özellikler amaca uygun şekilde sunulmuştur, gereksiz ayrıntılara yer verilmemiş ve olumsuz örnek teşkil edebilecek durumlar ortaya çıkmamıştır. Film, öğrencilerin istedikleri zaman ulaşabilecekleri bir özelliğe sahiptir. Bu bakımdan öğrencilerde kendi kendine öğrenme ve öğrenmeyi öğrenme sürecini desteklemektedir.

Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin görsel ve içerik tasarım ilkeleri bakımından öğrenmeyi destekleme ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluk durumu

Ders materyallerinin sahip olması gereken önemli özelliklerden biri de görsellerin ve içeriğin tasarım ilkelerine uygun olarak hazırlanmasıdır. Bu kapsamda materyallerin tasarımlarının dikkat çekme, merak uyandırma, öğrencinin seviyesine uygun olma, görsellerin anlaşılabilir olması, konuya uygunluk, güncellik, görsellerin ölçülerinin uygulanması, karakterlerin kıyafetinin zaman ve mekanla uyumlu olması, renklendirmenin uygunluğu, görsellerin anlaşılabilir olması, ışıklandırma ve derinlik durumlarının

uygunluğu gibi özellikler taşıması gerekmektedir. Filmin bu kriterlere uygunluk durumu Tablo 5’te incelenmiştir.

Tablo 5. Filmin görsel ve içerik tasarım ilkeleri bakımından öğrenmeyi destekleme ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğuna ilişkin araştırmacı ve uzman görüşleri

Görsel ve İçerik Tasarım İlkeleri Bakımından Öğrenmeyi Destekleme ve Öğrencilerin Gelişim Özelliklerine Uygunluk	Araştırmacı	Uzman
1. Kullanılan her türlü öğenin açık, net, anlaşılır, ayırt edici olması, yönlendirme içermemesi	Kısmen Uygun	Kısmen Uygun
2. Görsel öğelerin tarafsızlık ilkesine uygun olması	Uygun	Uygun
3. Tasarım öğelerinin pedagojik açıdan uygun olması	Uygun	Uygun
4. Kullanılan öğelerde sağlığa ve küçüklerin maneviyatına zararlı ürün ve hizmetlere dair işaret veya imalar bulunmaması	Uygun	Uygun
5. Karakterlerin zaman ve mekâna uygun olması	Uygun	Uygun
6. Görsel bütünlüğü bozacak öğe kullanımından kaçınılması	Uygun	Uygun
7. Görsellerde anatomik bozukluklar olmaması	Uygun	Uygun
8. Figürlerin hareketlerinin gerçek durumu yansıtıcı nitelikte çizilmesi	Uygun	Kısmen Uygun
9. Öğelerin yakın çevreden uzak çevreye ve yakın zamandan uzak zamana doğru gidecek şekilde verilmesi	Uygun	Uygun
10. Görsellerin boyutu açısından tutarlılık olması	Uygun	Uygun
11. Görsellerdeki renk çeşitliliğinde aşırıya kaçılmaması	Uygun	Uygun
12. Renklerin öğrenmeye katkı sağlayacak şekilde dikkat çekici olması	Uygun	Uygun
13. Görsellerde simetrik denge ve asimetrik dengenin uygun şekilde kullanılması	Uygun	Uygun
14. Dikkat çekilmek istenen bölümlerin vurgulama teknikleri kullanılarak etkili bir biçimde tasarlanması	Uygun	Uygun
15. Görsellerin ışık kaynağına uygun şekilde çizilmesi	Uygun	Kısmen Uygun
16. Vurgulanmak istenen öğenin dikkat ve ilgi merkezi hâline getirilmesi	Uygun	Uygun
Toplam	47	45

Tablo 5 incelendiğinde filmin görsel ve içerik tasarım ilkesi bakımından öğrenmeyi destekleme ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluk kriterlerine göre araştırmacı ve uzman görüşlerinin uyumlu olduğu görülmektedir.

Charlie ve Çikolata Fabrikası filminde kullanılan görseller incelendiğinde genel olarak tasarım ilkelerine uygun olduğu söylenebilir. Filmin afişinde ve giriş kısmında çikolata fabrikasının çeşitli bölümlerinin yansıtıldığı, çocuk karakterlerin öne çıkan özelliklerinin ve dikkat Wonka’nın giyinme tarzının farklı olmasının çocuklar için merak uyandırıcı ve ilgi çekici olduğu söylenebilir. Filmde öne çıkan karakterlerin biri çocuktur. Bu çocuk aç gözlülüğü nedeniyle her şeyin tadına bakmak istemiştir. Fabrika ziyaretinde çikolata nehri ile karşılaşan bu karakter, dayanamayıp nehirden akan çikolatanın tadına bakmak istemiş ancak tam bu esnada ayağı kayarak nehre düşmüştür. Diğer çocuklar ise, aç gözlü olması nedeniyle bu karakterin çikolata nehrine düştüğünün farkına varmışlardır.

Filmde dikkat çekilmek istenen durumlar vurgulanmakta, kameraların ve karakterlerin ilgileri duruma odaklanmaktadır. Örneğin Veruca adındaki karakterin öne çıkan özelliği,

hayvanları bir eğlence aracı olarak görmesidir. Bu özelliği nedeniyle fabrikada fındık ve ceviz kemiren sincapları gördüğünde onlardan birini almak ister ancak, sincapların tamamı ona saldırarak, Veruca’yı çürük cevizlerin olduğu bölüme atarlar. Bu sahne devam ederken diğerlerinin dikkati bu kişidedir ve bu durumun nedeninin farkındadırlar. Filmdeki görseller ışıklandırma, anlaşılır olma, merak uyandırma ve renklendirme bakımından uygun özelliklere sahiptir. Örneğin fabrikanın sahibi olan Willy Wonka’nın kıyafetleri, çocuklarla olan ilk karşılaşmalarında itibaren ilgi çekici olmuştur. Halbuki yarışma için fabrikaya ilk geldiklerinde, çocukların karşılarında daha farklı bir karakter beklemedikleri, ilk karşılaşmadaki yüz ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır. Bu durum çocukların fabrikaya olan merakını daha da artırmıştır. Dolayısıyla eğitsel niteliğe sahip olan filmin, genel olarak tasarım ilkelerine uygun olduğu söylenebilir. Filmde, pedagojik açıdan uygun olmayan, sağlığa ve maneviyata aykırı durumlar bulunmamaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada, öğretmenler tarafından eğitim materyali olarak kullanılan “Charlie ve Çikolata Fabrikası Filminin eşitlik, insan hakları ve ayrımcılığı reddetme gibi ilkelere uygun olduğu; aile, sabır, eşitlik, dürüstlük ve boş zamanı etkili değerlendirme gibi niteliklerin kazandırılmaya çalışıldığı, öğrencilerin bireysel öğrenmelerini destekleyecek niteliklere sahip olduğu görülmüştür. Filmde vurgulanan özelliklerin genel olarak, öğretim programının amaca uygun şekilde sunulduğu, gereksiz ayrıntılara yer verilmediği ve olumsuz örnek teşkil edebilecek durumları içermediği tespit edilmiştir. Ayrıca filmde yer alan görseller, ışıklandırma, anlaşılır olma, merak uyandırma ve renklendirme bakımından uygun özellikler taşımaktadır. Araştırmanın bulgularına benzer şekilde Gevher ve Aksun (2020) yaptıkları araştırmada, sinemanın eğitsel amaçlı kullanımına ilişkin EBA’da bulunan filmleri incelemiş ve bu filmlerin eğitsel özelliklere uygun olduğunu tespit etmiş ve öğretmen ve öğrencilerin ilgisini çekecek sinema filmlerinin sayısının artırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Başka bir araştırmada eğitici filmlerin okul derslerine ek olarak izlettirilmesi ve tekrarının öğrencilerde akademik performansı artırdığı ve kazanımların daha kalıcı olduğu sonucuna ulaşımlardır (Michel vd., 2007). Topal vd. (2020) yaptıkları araştırmada film izleyen öğrencilerde çevre kirliliği ile ilgili farkındalık, sorumluluk ve farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Gutiérrez (2018) yaptığı araştırmada Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin öğrencilerin ilgisini çektiği, ilkökul öğrencileri için etkili bir film olduğunu belirtmiştir. Leeds vd. (2017) bir yıl boyunca çevre eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen film uygulamalarının, öğrencilerde çevreye duyarlılığını artırdığı, öğrencilerin canlıların çevre için önemini daha iyi anladıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca filmlerin öğrencilerde ilişkilendirme, neden sonuç ilişkisi kurma gibi zihinsel süreçlerine katkı sağladığı belirtilmiştir. Bu araştırmanın bulgularına benzer şekilde Berber vd. (2019) yaptıkları çalışmada çizgi filmlerin çocuğun dünyasına daha uygun olduğu, daha dikkat çekici özelliklere sahip olduğu, çocukların kendilerini çizgi filmdeki karakterlerle eşleştirerek tutum ve davranış geliştirdikleri belirtilmiştir. Bu sonuca

bağlı olarak eğitsel özelliklere sahip filmlerin seçilmesinin ve kullanılmasının gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yine bu araştırmanın bulgularını destekleyecek şekilde Wager vd. (2018) okullarda kısa eğitsel filmlerin kullanımının okuryazarlık becerilerini artırdığı, ilişkilendirme ve neden-sonuç ilişkisi kurmaya ve soyut kavram ve süreçlerin somutlaştırılmasına katkı sağladığı belirtilmiştir. Sonzogni (2019) Charlie ve Çikolata Fabrikası filmi ile ilgili yaptığı araştırmada, filmin eğitsel değerinin bulunduğu ve öğrencilerde eğitimin amacına uygun tutum ve davranışların geliştirilmesinde etkili olduğunu belirtmiştir. Swari (2020) Charlie ve Çikolata Fabrikası filminin karakter eğitimi açısından önemini incelediği araştırmada, filmin öğrencilerde hoşgörü, dürüstlük, güven, sorumluluk gibi değerlerin gelişimine katkı sağlanması bakımından etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma bulguları ile ilgili alan yazın birlikte değerlendirildiğinde eğitimde filmlerin kullanılmasının, öğrencilerde etkili olduğu, filmlerin öğrenmeyi desteklediği, öğrencilerde dikkat çekme ve farkındalık oluşturmada eğitsel filmlerin başarılı olduğu görülmektedir. Yağan vd. (2017) okulöncesi çocuklarının izledikleri çizgi filmlerden Niloya örneğini toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından inceledikleri araştırmada, incelenen çizgi filmlerin geleneksel cinsiyet rollerine uygun olduğu, toplumda kız ve erkek çocukların giyinme tarzları, anne babaların kız ve erkek çocuklarla ilgilenmelerindeki farklılıklara uygun tutumlar sergiledikleri, kız ve erkek çocukların oynadıkları oyuncağın ve oyunların cinsiyete göre toplumsal değer yargısıyla önemli ölçüde benzerlik gösterdiğini belirtmişlerdir.

Araştırmada, eğitsel özellik taşıdığı düşüncesinden hareketle öğretmenler tarafından öğrencilere izletilen ve izlenmesi tavsiye edilen “Charlie ve Çikolata Fabrikası” filmi MEB’in (2019) belirlediği kriterlere göre incelenmiştir. Okullarda eğitim öğretim süreçlerinde kullanılacak bütün materyallerin bu temel kriterlere uygun olması gerekmektedir. Bu kriterler “anayasa ve mevzuata uygunluk, bilimsel yeterlik, içeriğin eğitim öğretim programlarına uygunluğu ve kazanımları karşılama yeterliği, görsel tasarım özellikleri” şeklinde belirlenmiştir.

Bu bağlamda öncelikle 4. sınıf öğretmenlerine, ders kapsamında öğrencilere izlettikleri filmler sorulmuş, verilen yanıtlardan “Charlie ve Çikolata Fabrikası” filminin sıklıkla izletildiği ve tavsiye edildiği tespit edilmiştir. Araştırmada, öğretmenler tarafından eğitim materyali olarak kullanılan “Charlie ve Çikolata Fabrikası” filminin eşitlik, insan hakları ve ayrımcılığı reddetme gibi ilkelere uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretim programında öğrencilere kazandırılması amaçlanan aile, sabır, eşitlik, dürüstlük ve boş zamanı etkili değerlendirme gibi niteliklerin kazandırılmaya çalışılması filmin önemli özellikleri arasında yer almaktadır. Filmde vurgulanan özellikler genel olarak, öğretim programının amacına uygun şekilde sunulmuştur, gereksiz ayrıntılara yer verilmemiş ve olumsuz örnek teşkil edebilecek durumlar görülmemiştir. Filme ulaşılabilirliğin kolay olması ve olumsuz örneklerin bulunmaması bakımından, öğrencilerin bireysel öğrenmelerini destekleyecek niteliklere sahiptir. Bununla birlikte film görseller ışıklandırma, anlaşılır olma, merak uyandırma ve renklendirme bakımından uygun özellikler taşımaktadır.

Araştırmada “Charlie ve Çikolata Fabrikası” filminin sosyal bilgiler dersi için genel olarak eğitim materyali özelliği taşıdığı söylenebilir. Eğitim materyali olarak film/videoların kullanılması, öğrencilerde birden fazla duyunun eğitim sürecinde aktif olmasını ve buna bağlı olarak da kalıcılığı artırdığı düşünülmektedir. Ayrıca filmler ses, görüntü, renk ve hareketlilik özellikleri nedeniyle eğitim sürecinde öğrencilerin ilgisini daha fazla çekebilmekte ve karakterlerin verdikleri mesajlar daha etkili olabilmektedir. Bu bakımdan “Charlie ve Çikolata Fabrikası” filmi ve eğitsel nitelik taşıyan başka filmlerin eğitim öğretim sürecinde kullanılması faydalı olabilir. Bu araştırmada “Charlie ve Çikolata Fabrikası” filminin eğitsel açıdan incelenmiştir. Benzer incelemeler, çocukların izledikleri ya da öğretmenlerin izlenmesini tavsiye ettikleri başka filmler için de gerçekleştirilebilir. Öğrencilere derslerde eğitim amaçlı izletilecek veya tavsiye edilecek filmlerin MEB’in belirlediği kriterlere göre incelendikten sonra tavsiye edilmesi sağlanabilir. Söz konusu kriterler doğrultusunda müfredattaki çeşitli derslerin amaçlarının gerçekleşmesine hizmet edecek yeni yerli filmler yapılabileceği gibi bu özelliklere uygun yabancı filmlerin temini yoluna gidilebilir.

Yazar Katkı Oranı

Yazar çalışmada başka bir yazarın katkısı olmadığını ve çalışmanın son halini okuduğunu ve onayladığını beyan etmektedir.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışma On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 26/02/2021 tarih 2021/179 sayılı etik kurul kararı ile yürütülmüştür.

Çatışma Beyanı Yazar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Kaynaklar

- Aladağ, E. ve Karaman, B. (2018). Değer eğitiminde kısa filmlerden yararlanma: Örnek bir uygulama. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 360-377. <https://doi.org/10.30803/adusobed.404748>
- Andersen, K. N. (2018). Evaluation of school tasks in the light of sustainability education: Textbook research in science education in Luxembourgish primary schools. *Environmental Education Research*, 24(9), 1301-1319. <https://doi.org/10.1080/13504622.2017.1384798>
- Berber, A., Anılan, B., Odabaş, İ. N. ve Alkan, D. (2019). Fen bilimleri öğretmen adaylarının eğitimde çizgi filmin kullanımına ilişkin görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 465-492. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548529>
- Biletskyi, V. S., Onkovych, H. ve Yanyshyn, O. (2019). Media education technologies in developing students' professional competence. *International Scientific-Pedagogical Organization of Philologists (ISPOP)*, 2(2), 110-114. <https://doi.org/10.33739/2587-5434-2019-2-2-110-114>
- Cansız-Aktaş, M. (2019). Nitel veri toplama teknikleri. Özmen, H. ve Karamustafaoğlu, O. (Ed.), *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* (126-135). Pegem Akademi.

- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal kitabevi.
- Fedorov, A., Levitskaya, A., Gorbatkova, O. ve Mikhaleva, G. (2018). Professional risk: Sex, lies, and violence in the films about teachers. *European journal of contemporary education*, 7(2), 291-331. <https://doi.org/10.13187/ejced.2018.2.291>
- Gevher, Ö. G. ve Aksun, K. (2020). Sinemanın eğitim amaçlı kullanılması: EBA (Eğitim Bilişim Ağı) içeriğindeki kısa metraj filmlerin çözümlemesi. *Uluslararası COVID-19 Kongresi*, 101-112.
- Gutiérrez, I. G. (2018). Learning by doing with the chocolate factory. In *Multidisciplinary Digital Publishing Institute Proceedings*, 2(21), 1321-1327. <https://doi.org/10.3390/proceedings2211321>
- Hamarat, D., Işitan, S., Özcan, A. ve Karaşahin, H. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmler üzerine bir inceleme: Cailou ve sünger bob örneği. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 75-91. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645462>
- Ho, L., McAvoy, P., Hess, D. ve Gibbs, B. (2017). Teaching and learning about controversial issues and topics in the social studies. *The Wiley handbook of social studies research*, 319-335.
- Karakuş, N. (2016). Maysa ve bulut isimli animasyon çizgi filmin kültürel öğeler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 134-149.
- Karalar, H. ve Sidekli, S. (2017). How do second grade students in primary schools use and perceive tablets?. *Universal Journal of Educational Research*, 5(6), 965-971. <https://doi.org/10.13189/ujer.2017.050609>
- Kristjansson, K. (2017). Recent work on flourishing as the aim of education: a critical review. *British Journal of Educational Studies*, 65(1), 87-107. <https://doi.org/10.1080/00071005.2016.1182115>
- Leeds, A., Lukas, K. E., Kendall, C. J., Slavin, M. A., Ross, E. A., Robbins, M. M., ... ve Bergl, R. A. (2017). Evaluating the effect of a year-long film focused environmental education program on Ugandan student knowledge of and attitudes toward great apes. *American Journal of Primatology*, 79(8), e22673. <https://doi.org/10.1002/ajp.22673>
- MEB. (2012). *Millî Eğitim Bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği*. Resmi Gazete, Sayı: 28409, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120912-2.htm>
- MEB. (2019). *Taslak ders kitabı ve eğitim araçları ile bunlara ait e-içeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler ve açıklamaları*. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_08/26172658_Kitap_Ynceleme_deg_kriter.pdf. Erişim: 06.05.2021.
- Michel, E., Roebbers, C. M. ve Schneider, W. (2007). Educational films in the classroom: Increasing the benefit. *Learning and Instruction*, 17(2), 172-183. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2007.01.005>
- Mohajan, H. K. (2018). Qualitative research methodology in social sciences and related subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 7(1), 23-48.
- Samancı, O. ve Ocakçı, E. (2017). Hayat boyu öğrenme. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 711-722.
- Sonzogni, E. (2019). Charlie and the chocolate factory. *Children's Book and Media Review*, 40(1), 12.
- Stoddard, J. D. ve Marcus, A. S. (2017). Media and social studies education. *The Wiley handbook of social studies research*, 477-498.
- Swari, N. K. N. P. (2020). *The representation of character education in the characterization of Charlie bucket in road dahl's Charlie and the chocolate factory (1964)*. Doctoral Dissertation, Universitas Pendidikan Ganesha.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınları.
- Topal, M., Yıldırım, E. G. ve Önder, A. N. (2020). Use of educational films in environmental education as a digital learning object. *Journal of Education in Science Environment and Health*, 6(2), 134-147. <https://doi.org/10.21891/jeseh.703492>
- Ünal, O. (2020). Türk filmlerinde yer alan değerlerin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(2), 910-929. <https://doi.org/10.18039/ajesi.759910>
- Wager, J., Stahlschmidt, L., Heuer, F., Troche, S. ve Zernikow, B. (2018). The impact of a short educational movie on promoting chronic pain health literacy in school: A feasibility study. *European journal of pain*, 22(6), 1142-1150. <https://doi.org/10.1002/ejp.1202>
- Yağan Güder, S., Ay, A., Saray, F. ve Kılıç, İ. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından incelenmesi: Niloya örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 96-111. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.5c2s5m>
- Yakar, H. G. İ. (2013). Sinema filmlerinin eğitim amaçlı kullanımı: Tarihsel bir değerlendirme. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi (HAYEF)*, 10(1), 21-36.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

Introduction

Education has basic objectives such as preparing individuals for life, being aware of their skills and abilities, ensuring that they have basic life skills. It is important, on the films the use of the innovations brought by the technology for educational purposes in educational environments aimed at realizing the desired behavior in individuals with their own lives. Films prepared for cross-sectional purposes support the introduction of certain attitudes and behaviors to individuals. Films used for educational purposes must comply with students' characteristics, subject characteristics and socio-cultural characteristics. Films used for educational purposes in social studies education ensure that various emotions such as vision and hearing in students are active in the educational process. Movies make it easier for attention to focus on the subject because it is colorful and mobile. In the studies conducted, it is stated that the use of films in the education process contributes to students' understanding of the subject, having skills and achievements and increasing the permanence of learning, embodying the subject, active students in the learning process of more than one sense, and taking responsibility for learning. In this research, it is intended to examine the movie "Charlie and the Chocolate Factory" (the criteria to be taken as a basis for the review of e-content determined by the Ministry of Education [MoNE], 2019) in the social studies course.

Method

The phenomenology design and document analysis method were used in the examination of the film, and analysis of the film has been used the content analysis and descriptive analysis techniques. Document analysis method is the type of research, described as the analysis of written or visual materials such as documents, films, videos, interview records, images according to certain criteria. In the implementation of the research, the ethical committee permission of 26.02.2021 and 2021/179 was obtained by the Ethics Committee of the Ondokuz Mayıs University Social and Human Research. 45 primary school teachers working in the schools in Samsun Province, as part of the social studies course 4. classroom students were asked for educational films that they recommended / watched the most. 4. A questionnaire was applied to classroom teachers. It has been determined that the movie "Charlie and the Chocolate Factory" is preferred. In deciding to examine Charlie and the Chocolate Factory film, which was discussed in the research, the frequency distributions of the answers given by the teachers to the questionnaire were taken into account. Descriptive analysis from qualitative research methods in determining the film to be examined, and document analysis and content analysis technique were used in the examination of the film. In terms of the reliability of qualitative research, important the coding of multiple researchers of the data. So, apart from the researcher, the film was analyzed by a different expert by following the film according to the same criteria, followed by the percentage of numbness related to the determined codes.

Finding, Discussion and Results

The criteria used in the study of the film are the constitution and legislation compliance (10 criteria), scientific competence (7 criteria), content suitability for educational education programs (15 criteria) and visual design features (16 criteria). According to these criteria, the suitability of the film were examined. As a result of the review, it was determined that the researcher and expert opinions that the film meets the criteria were compatible with each other. Some examples were included regarding the suitability of the movie. For example, the messages presented in Charlie and the Chocolate Factory movie have the feature that can be easily understood by the audience. The determination of finding only gold tickets in determining the children who will be eligible to visit the chocolate factory shows that the principle of equality is emphasized, with everyone having access to chocolate with gold tickets. Because the prominent features of child characters in the movie reflect patience, respect, love, not being greedy and family values, which are described as universal values. In addition, the fact that the child characters in the movie have equal conditions before starting the competition, and because of the negative features they have during the competition, they stay out of the competition, allowing the audience to make evaluations and relate to the outcome relationship. The clothes of Willy Wonka, the owner of the factory, have been interesting since their first encounter with children.

It has been determined that the features highlighted in the film are generally presented in accordance with the purpose of the curriculum, unnecessary details are not included and do not include situations that may be negative examples. Similar to the findings of the research, Gevher ve Aksun (2020) examined the films found in the EBA regarding the educational use of cinema and found that these films were suitable for educational features and emphasized that the number of motion pictures that would attract teachers and students should be increased. Similarly, Gutiérrez (2018) stated in his research that Charlie and the Chocolate Factory film were an effective film for elementary school students, which attracted students' attention. In their study of Berber, Anılan, Odad ve Alkan (2019), it was stated that cartoons were more suitable for the child's world, have more remarkable features, and children develop attitudes and behaviors by matching themselves with the characters in the cartoon. Sonzogni (2019) stated in his research on Charlie and the Chocolate Factory film that the film had educational value and is effective in developing attitudes and behaviors suitable for the purpose of education in students. When the field of research findings is evaluated together in the summer, it is seen that the use of films in education is effective in students, films support learning, and educational films are successful in drawing attention and Raising awareness in students.

In the research, based on the idea that it has educational characteristics, the movie "Charlie and the Chocolate Factory", which was watched and recommended by the teachers, was examined. As a result of the research, it was determined that the film was suitable for educational features, the target gains in the curriculum and the course material had the features it should have.

Author Contribution Rate

The author declares that no other author has contributed to the study and that he has read and approved the final version of the study.

Ethical Declaration

The purposes and procedure of the current study were granted approval from the ethical committee of the Ondokuz Mayıs University (Ethics Committee's Decision Date: 26.02.2021, Ethics Committee Approval Issue Numbers: 2021/179).

Conflict Statement

The author declares that there is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.